

25. 3. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vypořádání neexistentních movitých věcí při zániku SJM

Společné jmění manželů je, kromě jiného, majetkovým svazkem muže a ženy. Tito za trvání manželství nabývají a pozbývají různé majetkové hodnoty, tj. vytváří a disponují se společným jměním manželů.

Pokud následně manželství zanikne, je na místě společné jmění manželů vypořádat. V takovém případě je vždy nutné nejprve si ujasnit, co vše tvoří společné jmění manželů, a tedy co konkrétně přichází v úvahu pro vypořádání mezi manželi.

V tomto článku bychom se rádi zaměřili na vypořádání movitých věcí, neboť to jsou položky, které součást společného jmění manželů tvoří v podstatě vždy, ale ne vždy je jednoduché je při zániku společného jmění manželů vypořádat, a to zejména za stavu, kdy některá z movitých věcí do doby, než je provedeno vypořádání SJM zanikne.

K obecné definici toho, co tvoří součást společného jmění manželů lze odkázat na úpravu obsaženou v [občanském zákoníku](#) v § 708 a násl. (dále jen „o.z.“), který pro rozsah společného jmění manželů vymezuje zákonné podmínky. Tyto musí být dány kumulativně. § 708 o.z. tedy stanovuje, že součástí společného jmění může být jen to, co:

- má majetkovou hodnotu, tj. předměty bez majetkové hodnoty do SJM nespádají. Zde je třeba upozornit, že majetková hodnota může být kladná, ale i záporná, ale musí se vždy jednat o majetkovou hodnotu. Proto nemohou být součástí společného jmění manželů např. osobnostní práva a pochopitelně ani osoby jako takové; dále to
- není vyloučeno z právních poměrů, zde se má na mysli, že součástí SJM nemohou být předměty, které jsou vyloučeny z vlastnictví obecně (tj. nelze je vlastnit) nebo je k nim vyhrazeno (zákonem) vlastnické právo jen určité osobě či více osobám odlišným od manželů; dále to co
- náleží manželům. Zde zákonodárce použil obecný termín *náleží*, který lépe postihuje skutečnost, že součástí společného jmění jsou jak aktiva, tak pasiva.

Cokoliv z věcí, práv a povinností, které splňují shora uvedená kritéria jsou tedy součástí společného jmění manželů. Přesnější vymezení toho, které součásti do SJM patří, nalezneme poté i v následujících ustanoveních v § 709 o.z. vymezujícím toliko aktiva a § 710 o.z. vymezujícím pasiva.

Tedy tato kritéria je třeba mít na zřeteli v případě, kdy zanikne společné jmění manželů a je třeba jej vypořádat.

Občanský zákoník stanovuje samozřejmě i kritéria pro vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Jako v řadě jiných institutů soukromého práva, preferuje i o.z. dohodu manželů o vypořádání zaniklého společného jmění. Jak my advokáti ale ze své praxe víme, ne vždy je dohoda možná. I na takovou situaci zákon pamatuje. O.z. v dalších navazujících ustanoveních stanovuje, že

zanikne-li společné jmění manželů, provede se jeho vypořádání. Pokud se manželé o vypořádání nedohodnou, pak se provede vypořádání soud, při němž vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem. Při vypořádání se přihlídně především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění.

Konkrétní zákonné ustanovení upravující tzv. likvidaci společného jmění manželů je obsaženo v § 736, který uvádí: *„Je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně.“*

Již zde je podstatné upozornit na jednu důležitou okolnost, kterou si manželé ne vždy při vypořádání zaniklého společného jmění manželů uvědomují a tou je fakt, že se provede likvidace **„dosud společných“** povinností a práv. Jinými slovy, je možné provést vypořádání pouze takových položek, které ke dni zrušení, či zániku společného jmění manželů existují; byť to explicitně z daného ustanovení nevyplývá, neboť se uvádí „dosud společných“. Daný výkladový problém byl již vyřešen judikaturou, když Nejvyšší soud ČR v rámci svého rozhodnutí pod sp. zn. 22 Cdo 3110/2010, již dne 22. 8. 2011 vyslovil právní větu podle které: *„Podmínkou vypořádání věcí v řízení o vypořádání společného jmění manželů je to, že v době rozhodnutí soudu existují a že v době zániku společného jmění tvořily jeho součást. Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a přikázat mu ji.“*

Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavinil, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba přihlídnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhy na jeho udržení (§ 149 odst. 3 obč. zák.).“

Srovnej i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99, Soubor č. C 45, R 42/1972).

Jakkoliv by se mohla shora uvedená úvaha zdát naprosto jasná, nemusí tomu tak vždy být a při vypořádání společného jmění manželů jsme my advokáti nemálo zahrnováni dotazy klientů například takovými: *„...ale my jsme měli taky auto, a to teď není, ale já jsem s ním nic nedělal/a, a když teď není, tak já za něj chci nějakou náhradu.“* Nepochybně, pokud tomu tak bylo (je-li tedy nesporné, že věc byla součástí SJM), je spravedlivé se při vypořádání společného jmění manželů zabývat tím, zda do vypořádání společného jmění manželů věc nebo její hodnota může patřit. Zpravidla se totiž jedná o položky nezanedbatelné svou hodnotou a mající tedy určitý dopad do majetkové sféry manželů. Je-li nastolena tato otázka, pak je třeba nejprve se zabývat tím, jestli věc ke dni zániku manželství existuje a má být tedy vypořádána do vlastnictví některého z manželů anebo opravdu neexistuje a poté je zapotřebí zabývat se důvody, z jakého důvodu věc neexistuje (zanikla) a zda z jejího zániku neměl některý z manželů majetkový prospěch. Bylo by totiž, rovněž spravedlivé, aby se druhý z manželů na takovém majetkovém prospěchu z již neexistující věci, kterou není možné s ohledem na shora uvedenou judikaturu vypořádat, podílel.

Je-li tedy v rámci vypořádání SJM nesporné, že věc ke dni zániku společného jmění manželů, ani ke dni jeho vypořádání neexistuje, nelze ji bohužel s odkazem na shora uvedenou judikaturu navrhopat

k vypořádání. Nicméně za situace, kdy bude v řízení prokázáno, že věc neexistuje proto, že byla některým z manželů zcizena (prodána), pak je na místě zabývat se tím, jakým způsobem se do vypořádání SJM promítne takový prodej věci tvořící součást SJM.

Tato otázka byla poměrně nedávno judikatorně zodpovězena rozhodnutím Nejvyššího soudu, ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018. Nejvyšší soud ČR v citovaném rozhodnutí připomněl § 713 odst. 1, 2 o. z. podle kterého součásti společného jmění užívají, berou z nich plody a užitky, udržují je, nakládají s nimi, hospodaří s nimi a spravují je oba manželé nebo jeden z nich podle dohody. Povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně. Dále citoval § 714 odst. 1 o. z., kdy v záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí, které nelze považovat za běžné, právně jednají manželé společně, nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého. Odmítá-li manžel dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, či není-li schopen vůli projevit, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas manžela nahradil soud. Podle odst. 2 jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání. Nakonec připomněl i § 586 odst. 1 o. z. je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. Podle odst. 2 nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.

Odkázal i na svou dřívější judikaturu např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4002/2011 (uveřejněný pod č. C 10 696 v Souboru), či ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015 (uveřejněný pod č. C 14 804 v Souboru)], která sice byla vydána za účinnosti zák. č. 40/1964, nicméně z jeho pohledu dopadá i na stávající situace. Zákonná úprava obsažená v o.z. spočívá na koncepci relativní neplatnosti jednání v neběžných záležitostech týkajících se součástí SJM a možnosti samostatného jednání každého z manželů v záležitostech běžné správy. Pročež i v poměrech o.z. se prosadí závěr formulovaný Nejvyšším soudem ČR v režimu zák. č. [40/1964](#) Sb. obč. zák., podle nějž jestliže jde o právní jednání, jehož prostřednictvím je nakládáno s majetkem tvořícím součást SJM, které je právním jednáním platným, ať již proto, že jej učinili oba manželé ve shodě, nebo proto, že jej učinil pouze jeden z manželů bez souhlasu druhého, **ale tento manžel se relativní neplatnosti takového právního úkonu nedovolal**; důsledkem existence takového jednání je skutečnost, že majetek, jehož se týká, je zákonem předvídaným způsobem vyveden z režimu SJM (právě proto, že se jedná o jednání platné). To platí tím spíše v případech, kdy se jedná o správu součástí SJM v záležitosti, kterou lze považovat za běžnou. Předmětem vypořádání se v takových případech může stát **toliko hodnota za takový majetek získaná** (finanční částka získaná za převod movité či nemovité věci, obchodního podílu apod.), neboť ke dni rozhodování soudu o vypořádání SJM již taková věc netvoří součást SJM právě proto, že došlo k platnému právnímu jednání ohledně takové součásti SJM [srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1765/2018, ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1326/2012, či ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009 (dostupné na [www.nsoud.cz](#))].

Lze proto ve světle aktuální judikatury Nejvyššího soudu uzavřít, že i neexistentní věc, která dříve tvořila součást společného jmění manželů může ve svém konečném důsledku navržena k vypořádání. Jen je zapotřebí při její specifikaci již v žalobě a následně v žalobním petitu pamatovat na shora judikované právní závěry, tj. nenavrhovat k vypořádání onu věc jako takovou, ale hodnotu za takovou věc získanou.

Shora citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018 představuje další příspěvek do problematiky judikatury dovolacího soudu ke společnému jmění manželů a jeho vypořádání již v současné právní úpravě. Vedle rozsudku ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, se jedná o druhou významnější problematiku vypořádání SJM. Připomeňme, že

Nejvyšší soud již v poměrech předchozí právní úpravy podrobně vysvětlil, že takový přístup neodpovídá tehdy účinné právní úpravě potud, že **předmětem vypořádání nemůže být nikdy tzv. obecná cena, ale buď přímo věc tvořící součást společného jmění, nebo hodnota za ni získaná na základě platného právního úkonu** bez ohledu na to, zda k takovému právnímu úkonu došlo za trvání manželství nebo po zániku SJM do jeho vypořádání.

V této souvislosti jistě nejednoho čtenáře napadne otázka, jak se taková hodnota věci stanoví?

I tato otázka již byla judikaturou Nejvyššího soudu ČR řešena, a to rovněž poměrně nedávno. A to rozsudkem Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 1205/2019, ze dne 28. 4. 2020, který z našeho pohledu citlivě a spravedlivě poměřuje hodnotu zaniklé věci a dopady této skutečnosti do vypořádání společného jmění manželů. V daném rozhodnutí Nejvyšší soud vyslovil právní větu: **„Vypořádává-li soud společné jmění manželů zaniklé (zrušené či zúžené) na základě příslušných ustanovení o. z., je třeba zásadně vyjít z obvyklé ceny věci v době rozhodování soudu stanovené s ohledem na stav této věci k okamžiku vypořádání společného jmění manželů. Ve specifických případech a s přihlédnutím k individuálním okolnostem může požadavku spravedlivého řešení více odpovídat potřeba zohlednění stavu vypořádávané věci v době zániku společného jmění manželů. Tak tomu bude např. v situaci, kdy dojde ke zhoršení stavu věci, který je přičitatelný tomu z manželů, kterému bude věc přikázána.“**

Z odůvodnění citovaného rozhodnutí se poté podává, že při určení ceny věci tvořící součást vypořádávaného SJM je rozhodující cena obvyklá. Tento závěr, jak rovněž uvedl Nejvyšší soud vyplývá již z § 492 odst. 1 věty druhé o. z., podle kterého se cena věci určí jako cena obvyklá, ledaže je něco jiného ujednáno nebo stanoveno zákonem. Nejvyšší soud proto uvedl, že na základě toho jsou tedy i nadále uplatnitelné závěry ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu řešící otázku stanovení věci tvořící součást SJM vypořádávaného podle obč. zák., podle kterých podkladem pro vypořádání může být jen obvyklá cena věci, tj. cena, které by bylo dosaženo při prodeji obdobné věci ve stejné době a v obvyklém obchodním styku. Jinými slovy jde o cenu, za kterou by určitou věc bylo možno v určitém čase reálně prodat nebo koupit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4532/2010, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99). Ke stejným závěrům se přiklání i odborná literatura [srov. MELZER Filip, TÉGL Petr a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, str. 584, či HRUŠÁKOVÁ Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 345].

Další zásadní otázkou ale je, ke kterému okamžiku má být cena věci, jež je předmětem vypořádání, určena.

Obč. zák. tuto otázku přímo neřešil. Podle dřívější rozhodovací praxe dovolacího soudu se při stanovení ceny věci pro účely vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů, vycházelo z ceny věci v době vypořádání, avšak z jejího stavu v době zániku majetkového společenství manželů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 2 Cdo 2060/97, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 11/2001, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 22 Cdo 367/2013). Tato zásada byla vyjádřena již ve stanovisku občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 42/1972 civ (dále též jen „R 42/1972“). Nejvyšší soud ČSR ve shora uvedeném stanovisku uvedl, že „je tedy pro vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví rozhodnou nejen ta skutečnost, že určitá věc v době jeho zániku jako společná existovala, ale i to, v jakém stavu věc byla (např. její kvalita, stáří, míra opotřebení apod.). Tento stav je rozhodným i pro ocenění věci, přičemž ovšem třeba vycházet z cen odpovídajících- at již podle obecně závazných cenových předpisů či vývoje cen

věcí - cenám platným v době, kdy se provádí vypořádání. Jinak by byl jeden z manželů neodůvodněně zvýhodněn nebo znevýhodněn proti druhému, pokud by např. jenom v důsledku změny cenového předpisu se zvýšila cena rodinného domku nebo v důsledku snížené poptávky klesla cena ojetého osobního automobilu.“ Toto judikatorní pravidlo však nebylo absolutizováno a v judikatuře byla formulována řada četných výjimek umožňujících v určitých případech prolomení tohoto základního principu oceňování (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3285/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1160/2013, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 103/2015, k jednotlivým výjimkám zohledňujícím změnu ceny věci srov. i MELZER Filip, TÉGL Petr a kol. Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, str. 585 a násl.).

Nicméně ani současný o.z. neřeší otázku parametrů rozhodných pro určení ceny vypořádávané věci výslovně, když je stanoveno k vypořádání toliko: *„nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud. O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění.“*

Při takovém rozhodování je však třeba zohlednit, že v období mezi zánikem (zúžením) a vypořádáním společného jmění (např. rozhodnutím soudu) může dojít ke zhodnocení i znehodnocení věci. Přitom základním smyslem vypořádání společného jmění je spravedlivé a zásadně rovné rozdělení součástí tvořících společné jmění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011). Tomuto principu nejlépe odpovídá pravidlo, že při zjištění ceny věci tvořící vypořádávané SJM je třeba zásadně vycházet z obvyklé ceny věci v době rozhodování soudu stanovené s ohledem na stav této věci k okamžiku vypořádání SJM (tedy ke stejnému okamžiku), a to právě z toho důvodu, že spoluvlastníky věci jsou až do okamžiku vypořádání SJM oba manželé, kteří by zásadně společně měli nést důsledky zhodnocení či znehodnocení věci.

Velmi důležitá je však navazující úvaha Nejvyššího soudu, který dále doplnil, že ve specifických případech a s přihlédnutím k individuálním okolnostem může požadavku spravedlivého řešení více odpovídat potřeba zohlednění stavu vypořádávané věci v době zániku společného jmění manželů.

Zde je reflektováno na situaci, kdy dojde od zániku SJM do jeho faktického vypořádání ke zhoršení stavu věci, ale z důvodu, který je přičitatelný jen jednomu z manželů.

Tedy skutečnost, že movitá věc v době vypořádání SJM neexistuje, ačkoliv v době trvání manželství existovala, ještě neznámá, že není možné se domáhat jejího vypořádání. Při jejím vypořádání je však nutné respektovat shora uvedené judikatorní závěry a v souladu s nimi jednak poučovat klienty o jejich právech, ale dále taktéž v souladu s nimi formulovat žalobní návrhy a petity k soudu.

Jak se z článku podává, ne vždy je vypořádání „obyčejných movitých věcí“ při zániku společného jmění manželů jednoduché.

JUDr. Markéta Nováková,
advokát

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2
Fax: +420 495 512 838
e-mail: pps@ppsadvokati.cz

Zdroje:

Beck on-line

Aspi

Nejvyšší soud ČR

Ústavní soud ČR

zák. č. [89/2012](#) Sb. Občanský zákoník

zák. č. [40/1964](#) Sb. Občanský zákon

MELZER Filip, TÉGL Petr a kol. Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, str. 584, 585 a násl.

HRUŠÁKOVÁ Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 345

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnícké](#)

osobě

- Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu
- Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí